

A FACEBOOK „ELITBÍRÓSÁGA” KRITIKAI MEGKÖZELÍTÉSBN

A Facebook Oversight Board nyolc kiemelt kérdése és lehetséges megoldásai

LENDVAI Gergely Ferenc
PhD-hallgató (PPKE JÁK)

1. Bevezetés

Egy „független és átlátható kvázi Legfelső Bíróság”;¹ a közösségi média óriás e gondolattal hozta létre a Facebook Oversight Boardot (a továbbiakban: „FOB”, „Board” vagy „Oversight Board”), amelynek feladata elsősorban a platform által hozott tartalommoderálási döntések felülvizsgálata.² Bár a nemzetközi – különösen amerikai – szakirodalom gazdagon dokumentálta a Board létrehozását³ és múltbéli, illetve jelenlegi helyzetét,⁴ csak néhány tudományos mű ad rálátást a FOB-bal kapcsolatos főbb aggályokra.⁵ Ez a tanulmány ennek fényében kísérletet tesz arra, hogy holisztikus áttekintést nyújtson a FOB-ról; általános bevezetést nyújt az Oversight Board létrehozásához, alapszabályához és mechanizmusaihoz, és felvet megoldandó kulcsfontosságú kérdéseket, amelyek érintik a Board összetételét, mechanizmusait, eljárását és céljait. Ez utóbbi emberi jogi és platformszabályozási szempontból is rendkívül

¹ Ezra KLEIN: Mark Zuckerberg on Facebook’s hardest year, and what comes next. *Vox*, 2018. április 2. <https://tinyurl.com/3nta8rx2>

² Ruby O’KANE: Meta’s Private Speech Governance and the Role of the Oversight Board: Lessons from the Board’s First Decisions. *Stanford Tech. Law Review*, vol. 25., no. 2. (2022) 168–170.

³ Robert GORWA: The platform governance triangle: conceptualizing the informal regulation of online content. *Internet Policy Review*, vol. 8., no. 2. (2019); Elettra BIETTI: A Genealogy of Digital Platform Regulation. *Georgia Law Tech. Review*, vol. 7., no. 1. (2023).

⁴ David WONG – Luciano FLORIDI: Meta’s Oversight Board: A Review and Critical Assessment. *Minds & Machines*, (2022) 6–7.

⁵ Ibid. Edward L. PICKUP: The Oversight Board’s Dormant Power to Review Facebook’s Algorithms. *Yale Journal on Regulation Bulletin*, vol. 39., no. 1. (2021).

fontos, mivel az Oversight Board létrehozása egyfajta válasz volt a közösségi médián zajló és érvényesülő demokratikus folyamatokra, a szólásszabadságra, a felhasználók biztonságára és a magánélet védelmére gyakorolt hatásával kapcsolatos növekvő aggodalmakra.⁶ Bár a fent említett jogok és értékek védelme a FOB sarokköve,⁷ a Facebook „elitbíróságát” kritikával illették az átláthatóság, a diverzitás, a függetlenség és az általános, kiterjedt jelentőség és hatás hiánya miatt.⁸ Jelen írás célja, hogy bemutassa és kiemlje a Facebook Oversight Boarddal kapcsolatban az előbbiekben említett kérdéseket. A tanulmány struktúrája a következőképpen épül fel: első ízben rövid, de átfogó áttekintést nyújtok a következőkről: (1) a FOB létrehozása és kezdeti működése, (2) a FOB felépítése, tagjai, alkalmazandó szabályzatai és emberi jogi szempontok a FOB működésével és a rá kötelező jogi keretekkel kapcsolatban, valamint (3) a FOB jelenlegi jogalkalmazási gyakorlata, különös tekintettel a véleménynyilvánítás szabadságával kapcsolatos kérdésekre, mivel ez a jog az egyik legelterjedtebb és leggyakrabban felvetett kérdés a közösségi médiaplatformok tartalommoderálásával kapcsolatos vitákban.⁹ Másodszor, egy nyolc szegmensből álló aggály-összeállításra teszek javaslatot. Az aggályok ismertetésével bemutatom a FOB jelenlegi állapotával kapcsolatos legjelentősebb problémát, és megoldási javaslat(oka)t teszek a különféle, leginkább a fenti kritikák tárgyait magába foglaló polémiákra. A tanulmány a FOB jövőjének megállapítását zárul, és a Board öt éves működésének értékelését kívánja szolgálni.

2. A Facebook „Legfelső Bíróságának” születése – rövid áttekintés az Oversight Board létrehozásának körülményeiről és okairól

2.1. Noah Feldman biciklitúrájától az Oversight Board előtti első ügyig – az első lépések a Facebook magánbírósága irányába

Amint arról Kate Klonick 2021-ben a FOB létrehozását részletező cikkében beszámolt,¹⁰ a FOB eredeti ötletét Noah Feldman, a Harvard Law School professzora fogalmazta meg, miközben a kaliforniai Menlo Park közelében kerékpározott. A Facebook bíróságának grandiózus ötletét Sheryl Sandberg, majd később Mark Zuckerberg is jóváhagyta, aki a FOB-ra hivatkozva egy blogbejegyzésben vázolta fel a platformon a

⁶ PICKUP (2021) i. m. 6–8.; Michael LWIN: Applying International Human Rights Law for Use by Facebook. *Yale Journal on Regulation Bulletin*, vol. 38, no. 53. (2020) 56–60.; Hillary A. SALE: Monitoring Facebook. *Harvard Business Law Review*, vol. 12. (2022) 403–411.

⁷ Facebook Oversight Board Charter. <https://tinyurl.com/v6u2p9er>

⁸ Ld. LWIN (2020) i. m.; Javier PALLERO – Carolyn TACKETT: What the Facebook Oversight Board means for human rights, and where we go from here. *Accessnow*, 2020. június 1. <https://www.accessnow.org/facebook-oversight-board-where-we-go-from-here/>

⁹ O’KANE i. m. 175–184.; Evelyn Mary ASWAD: The Future of Freedom of Expression Online. *Duke Law & Technology Review*, vol. 17. (2018); David KAYE: Report of the Special Rapporteur on the Promotion and Protection of the Right to Free-dom of Opinion and Expression. *UN report*, 2017.

¹⁰ Kate KLONICK: Inside the Making of Facebook’s Supreme Court. *New Yorker*, 2021. február 21. <https://www.newyorker.com/tech/annals-of-technology/inside-the-making-of-facebooks-supreme-court>

tartalommoderálási döntések „legfelső bíróságáról” szóló elképzelését.¹¹ A holisztikus elképzelés egy olyan független testület létrehozása volt, amely érték-semleges, objektív és következetes megközelítést biztosíthat a moderált tartalmakat érintő döntésekhez.¹² Feldman ötlete ugyanakkor nem számít novumnak a privát platformszabályozás tekintetében: a tartalommoderálás független döntéshozó szervén keresztül történő javításának és az ellentmondásos esetek szakértői felülvizsgálatának eredeti motivációja ugyanis már korábban is ismerős ötlet volt akár a közösségi médiaóriás, akár a jogtudósok számára.¹³ Mindenesetre fontos kiemelni, hogy a FOB létrehozása egyben ambiciózus válasz is volt a vitatott tartalmak kezelésével és a tartalommoderálással kapcsolatos növekvő aggodalmakra, valamint a gyűlöletbeszéd és az illegális tartalmak megjelenésére a platformon.¹⁴ A FOB jóváhagyott koncepcióját különböző szakterületek szakértői csoportja dolgozta ki,¹⁵ és a Board 2021 elején kezdte meg teljes körű, immár végleges döntéseket is eredményező működését.¹⁶

2.2. Az Oversight Board célja, felépítése és státusza

A Facebook tervei szerint és a FOB Chartában (Alapokmányában) is említettek szerint a Board célja, hogy független és átlátható mechanizmusokat biztosítson a Facebook által hozott tartalommoderálási döntések felülvizsgálatára. Az FOB feladata, hogy végleges és kötelező érvényű döntéseket hozzon a felhasználók és a Facebook által a platformról eltávolított vagy otthagyt tartalmakkal kapcsolatos fellebbezésekről.¹⁷ A döntések a Facebook tartalomszabályozással kapcsolatos irányelvein (különösen a Közösségi irányelveken), a platform egyéb irányadó normáin¹⁸ és a FOB Chartájában foglalt rendelkezéseken alapulnak, de a Board tagjai figyelembe veszik az emberi jogi elveket és a nemzetközi dokumentumokat és egyezményeket is.¹⁹ Az Oversight Board független szervezetként működik, saját irányítási struktúrával és finanszírozással, amely egyben azt is jelenti, hogy a Board jogilag és pénzügyileg függetlennek tűnik és tekintendő a

¹¹ Kate KLONICK: The Facebook Oversight Board: Creating an Independent Institution to Adjudicate Online Free Expression. *The Yale Law Journal*, vol. 129. (2020) 2425.

¹² KLEIN i. m.

¹³ Ld. David KAYE: A Human Rights Approach to Platform Content Regulation. *UN report*, 2019.; Tarleton GILLESPIE: The Politics of 'Platforms'. *New Media & Society*, vol. 12., no. 3. (2010) 347–364.; Josh COWLS et al.: Constitutional Metaphors: Facebook's 'Supreme Court' and the Legitimation of Platform Governance. *New Media & Society Online*, 2022.

¹⁴ LENDVAI Gergely Ferenc: Az Oversight Board működése és bíraskodása a gyűlöletbeszéd kontextusában. *In Medias Res*, 2023/2. (megjelenés alatt); Kevin FRAZIER: Why Meta Users Need A Public Advocate: A Modest Means To Address The Shortcomings Of The Oversight Board. *Richmond J.L. & Tech.*, vol. 28. (2022) 608–609.

¹⁵ Chinmayi ARUN: Facebook's Faces. *Harvard Law Review Forum*, vol. 135. (2022) 20–22.

¹⁶ O'KANE i. m. 168.

¹⁷ PICKUP i. m. 8.

¹⁸ KLONICK (2020) i. m. 2432–2433.

¹⁹ Susan BENESCH: But Facebook's Not a Country: How to Interpret Human Rights Law for Social Media Companies. *Yale Journal on Regulation Bulletin*, vol. 38, (2020) 91.

Facebooktól.²⁰ A Board a tervek szerint 40 tagból áll majd, egyelőre viszont a célzott tagszám nem valósult meg az eddigi öt év működés alatt. A tagok kapcsán a Facebook kiemelt jelentőséget szánt az alapértéknek tekintett sokszínűsége; több kontinens több országa szolgáltat tagokat, akik különböző szakértelmet, illetve diszciplinát képviselnek, így különösen, de nem kizárólagosan jogi, újságírói, politikai és technológiai háttérből érkeztek a bírák.²¹ Ahogy fentebb is utaltam rá, jelen cikk írásakor, 2023 áprilisában, csak 23 tagja volt, a testület legújabb tagja a 2023 februárjában bemutatott amerikai alkotmányjogász, Kenji Yoshino.²² Elméleti szempontból a FOB alapvető célja a közösségi normákban rögzített értékek – mint például a szólásszabadság, a magánélet védelme, a hitelesség, a biztonság és az emberi méltóság – további garantálása még azokban az esetekben is, amikor ezek az értékek egymással versengenek vagy ütköznek.²³ A FOB mindenekelőtt a Facebook „magáncenzúra” visszaéléseinek orvoslására létrehozott szervként, illetve olyan önszabályozó irányítási és döntéshozói intézményként értelmezhető, amely felügyeli és felülbírálja a platform moderálási mechanizmusának esetleges szabálytalanságait és jogszerűtlenségeit.²⁴ A FOB-ot – *de lege* – szűk értelmezésben két, a Boardhoz kapcsolódó dokumentum szabályozza: (1) az Oversight Board Charter (a továbbiakban: „FOB Charter” vagy „Charter”), amely olyan elveket és alapvető értékeket határoz meg, amelyekkel a Board köteles összhangban lenni és amelyeket a döntések során mindig kötelesek a tagok szem előtt tartani, valamint (2) a „Bylaws”, amely az eljárási szabályokat határozza meg. Az FOB Charter rendelkezik továbbá a Testület működéséről és feladatairól, hatásköréről és felépítéséről, továbbá általános keretek között meghatározza az eljárások típusait is.

A Board az eljárások három nagy kategóriáját ismeri el, nevezetesen (1) a Facebook által hozott döntés felülvizsgálatát, (2) a gyorsított felülvizsgálatot, amelyet 2023 elején vezettek be a hatáskör kiterjesztése és a felülvizsgálandó ügyek számának bővítése érdekében,²⁵ valamint (3) a Facebook szabályaihoz kapcsolódó és azokból következő iránymutatás iránti kérelmeket, amely egy sajátos eljárási formája, tekintve, hogy ez az egyetlen olyan testületi felülvizsgálati forma, amely független a hozzá delegált ügytől, és kizárólag a Facebook politikáival kapcsolatos tisztázásra és iránymutatásra szűkül.²⁶ A Charter technikai rendelkezéseket is tartalmaz, amelyek közül a legfontosabak a FOB felépítésével és tagjaival kapcsolatosak. A Board felépítése a következő: a FOB-nak legalább 11 és legfeljebb 40 tagból kell állnia, a tagok (bírák) megbízatása há-

²⁰ Evelyn DOUEK: Facebook’s Oversight Board: Move Fast with Stable Infrastructure and Humility. *North Carolina Journal of Law & Technology*, vol. 21, (2019) 15–17.

²¹ Terry FLEW–Rosalie GILLET: Platform Policy: Evaluating Different Responses to the Challenges of Platform Power. *Journal of Digital Media & Policy*, vol. 12, no. 2 (2021), 244.

²² FACEBOOK OVERSIGHT BOARD: Oversight Board announces plans to review more cases, and appoints a new board member. *Facebook*, 2023. február, <https://tinyurl.com/bkkauem7>

²³ BAYER Judit: A Facebook Ellenőrző Bizottság mont alternatív vitarendező szerv. *Fundamentum*, 2022/3, (2022) 5–16.

²⁴ Oversight Board Bylaws.

²⁵ Facebook Oversight Board (2023) i. m.

²⁶ Facebook Oversight Board Charter.

rom évre szól, amely opcionálisan kétszer három évvel meghosszabbítható.²⁷ A tagok kinevezését és leváltását a FOB Trust tagjai felügyelik, amely nem tévesztendő össze magával a Board-dal, mivel e két szervezet teljesen más funkciókat lát el és hatásköreit tekintve is szigorúan különböznek.²⁸ A tagok díjazása nem szerepel a FOB Chartában, és a fizetésekre vonatkozó nyilvános információk sem állnak rendelkezésre. Ennek ellenére cikkek sokasága számolt be arról, hogy a tagok – akik heti 15 órát dolgoznak – szakértelmét a Facebook „hat számjegyű” fizetéssel honorálja; e kiemelkedő díjazást a vállalat a Truston keresztül juttatott 130 millió dolláros alapból finanszírozza (amelyet nemrégiben a Facebook további 150 millió dollárral dúsított fel²⁹), s amelyet elsősorban a Board létrehozására és működésére szántak.³⁰ Az egyik legfontosabb kérdés a Board elé kerülő ügyek típusainak áttekintése. A FOB gondosan ügyel arra, hogy az úgynevezett „nehéz” vagy „összetett” esetek kerüljenek a bírák elé.³¹ A FOB Charter e „nehéz” ügyeket úgy határozza meg, mint olyan ügyeket, amelyek nagy jelentőségűek, azaz hatással vannak az offline világra, vagy nagy jelentőséggel bírnak a közbeszéd szempontjából; röviden: amelyek összetettek, jelentősek, globálisan relevánsak, és felhasználhatók jövőbeli Facebook-szabályok kidolgozásához.³² Ha egy ügy a FOB elé kerül, a tagoknak 90 napjuk van arra, hogy döntsenek róla. Ez a viszonylag rövid döntéshozatali időszak eljárási szempontból részben cáfolja az Európai Emberi Jogi Bírósággal vagy az Amerikai Legfelső Bírósággal való gyakori összehasonlításokat,³³ ahol az ügyek jelentős részének eldöntése évekig tart. Az Oversight Board elsősorban a Facebook alapértékeinek kontextusában vizsgálja az ügyet. Bár a döntésekben rendszeresen hivatkoznak emberi jogokra, nemzetközi egyezményekre, sőt akár még jogi kötéserővel nem rendelkező emberi jogi ajánlásokra is,³⁴ a FOB-nak nincs kifejezett szerepe az általánosan elfogadott nemzetközi jogi eszközök, például akár az Emberi Jogok Európai Egyezményének, akár a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának közvetlen érvényesítésében. Mindazonáltal a Board kifejezetten ügyel arra, hogy döntéseiben rendszeresen hivatkozzon a vonatkozó emberi jogi jogszabályokra, és döntéseit jogilag kötelező erejű nemzetközi emberi jogi rendelkezésekkel támassza alá, amely az FOB tagjainak rendkívül komoly, alkotmányos elkötelezettségét

²⁷ Uo.

²⁸ Brent HARRIS: Establishing Structure and Governance for an Independent Oversight Board. *Meta*, 2019. szeptember 17., <https://about.fb.com/news/2019/09/oversight-board-structure/>

²⁹ Sara FISCHER: Meta provides another \$150 million in funding for its Oversight Board. *Axios*, 2022. július 22., <https://www.axios.com/2022/07/22/meta-facebook-oversight-board-funding>

³⁰ Allana AKHTAR: Facebook is reportedly paying its Oversight Board 6-figure salaries only for it to tell the company to solve its own problems. *Insider*, 2021. május 6., <https://tinyurl.com/ycysv9f8> ; Riku NEUVONEN – Esa SIRKKUNEN: Outsourced justice: The case of the Facebook Oversight Board. *Journal of Digital Media & Policy*, 2022. 6.

³¹ LWIN i. m. 56–66.

³² GOSZTONYI Gergely: Az internetes tartalomszabályozással kapcsolatos új gondolkodási irányok az Amerikai Egyesült Államokban. *Miskolci Jogi Szemle*, 2021/4. 44.

³³ Uo.

³⁴ KLONICK (2020) i. m. 2462–2465.

szimbolizálja az emberi jogok érvényesítése mellett a felhasználó és a Facebook közötti szerződéses viszonyban.³⁵

A FOB legjelentősebb hatásköre a Facebookra nézve kötelező erejű döntések meghozatalára vonatkozó jogköre a FOB elé kerülő valamennyi ügyben.³⁶ Ez azt jelenti, hogy amennyiben a Board felülbírálja a Facebook moderálási döntését, a Facebook köteles a tartalmat visszaállítani vagy újra elérhetővé tenni. Érdemes megjegyezni azt is, hogy a FOB jogosult ajánlásokat tenni a Facebooknak bizonyos kérdésekben, például irányelvekkel és iránymutatásokkal kapcsolatban, de a platform nem köteles ezeket végrehajtani³⁷ – ezt a kérdést későbbiekben a kulcsproblémákkal kapcsolatos részben tárgyalom. A fenti hatáskör fényében Kate Klonick joggal teszi fel a kérdést: miért vesződik a világ egyik legnagyobb és legismertebb vállalata azzal, hogy létrehozzon egy olyan testületet, amely gyakorlatilag a saját sorsát nehezíti meg?³⁸ Klonick úgy véli, hogy a válasz az óriásplatformok társadalmi felelősségvállalásának lehetőségében rejlik, amely a Communications Decency Act (CDA) 230. szakaszának irgalmas szamaritánus elvéből ered, kiegészítve a vállalat pénzügyi céljaival, hogy megbízható környezetet biztosítson a felhasználók számára.³⁹ Másik kiemelt tényező lehet, hogy a Facebook kvázi delegálja a nehéz eseteket, egy platformtól elméletben független szerverre – ezzel a felelősséget és a kényes döntéseket érintő médiafigyelmet és kritikákat is áthárítva.

2.3. Emberi jogi magánbíráóság? – a Bylaws és az Oversight Boardhoz kapcsolódó nemzetközi emberi jogi vonatkozások

A fent említettek szerint a technikai és konkrét eljárási szabályokat a Bylaws nevű dokumentum tartalmazza. Ezen túlmenően a Bylaws meghatározza a Board működésére vonatkozó elveket és azokat az eljárásokat, amelyek célja az FOB függetlenségének, átláthatóságának és elszámoltathatóságának biztosítása.⁴⁰ A Bylaws-ban felvázolt egyik alapelv szerint a Board a Facebooktól függetlenül működik, és fentebb, a 2.2. fejezetben említettek szerint a Facebook tartalommoderálásával kapcsolatos panaszokat érintő ügyekben kötelező erejű döntéseket hozhat. Ennél is fontosabb, hogy a Bylaws felvázolja a Board által felülvizsgálandó ügyek kiválasztásának lépéseit és folyamatát. A vonatkozó rendelkezések szerint a Facebook minden felhasználója benyújthat ügyet felülvizsgálatra, de a FOB mérlegelési jogkörébe tartozik, hogy mely ügyeket tárgyalja meg. A testület saját maga is kezdeményezhet felülvizsgálatot olyan esetekben, amikor úgy véli, hogy jelentős közérdek áll fenn; a legtöbb esetben az ilyen ügyek a véle-

³⁵ Laurence R. HELFER – Molly K. LAND: The Meta Oversight Board's Human Rights Future. *Duke Law School Public Law & Legal Theory Series*, no. 2022-47. (2022) 7–13.

³⁶ KLONICK (2021) i. m.

³⁷ RAZIER i. m. 606–608.

³⁸ Kate KLONICK: The New Governors: The People, Rules, And Processes Governing Online Speech. *Harvard Law Review*, vol. 131. (2018) 1616–1624.

³⁹ Uo.

⁴⁰ Oversight Board Bylaws.

ménynyilvánítás szabadságával (pontosabban a gyűlöletbeszéddel),⁴¹ erőszakkal (ld. az indiai tüntetés ügyét⁴²), a fenyegető kárral (ld. a Trump-ügyet⁴³), dezinformációval (ld. a Covid-ügyet⁴⁴) vagy akár a szereket népszerűsítő tartalmakkal (ld. az Adderall-ügyet⁴⁵) kapcsolatos ügyekre vagy eseményekre vonatkoznak.

A Bylaws az Oversight Board Trustra és a Board tagokra vonatkozó kiválasztási folyamatra vonatkozó konkrét rendelkezéseket is előír. Az Oversight Board Trust kurátorai felelősek a FOB tagságának függetlenségéért és sokszínűségéért, amelynek különböző háttérrel, tapasztalatokkal és nézőpontokkal rendelkező személyeket kell magában foglalnia. A Bylaws elszámoltathatósági mechanizmusokat is megállapít a döntéshozatali folyamat átláthatóságának és integritásának biztosítása érdekében.⁴⁶ Az említett transzparenciára vonatkozó szabályok közül kiemelendő az, hogy a FOB-nak nyilvános jelentéseket kell kiadnia döntéseiről, amelyeknek részletes és követhető indokolást, valamint a vonatkozó közösségi normákat és emberi jogi normákat is kell tartalmaznia, amelyekre a tagok megállapodtak hivatkozni.

Ami a FOB előtt a nemzetközi emberi jogi szabályokat és standardokat illeti, a Board az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatára, a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányára (ICCPR) és más vonatkozó emberi jogi szerződésekre (különösen az ENSZ dokumentumaira, mint például a Rabati Akciótervre vagy más ENSZ véleményekre és jelentésekre⁴⁷) és eszközökre támaszkodik, hogy a Facebook szabályzatait és elveit a nemzetközi emberi jogi normákkal összhangban értelmezze és alkalmazza. Eddig a Testület szinte minden általa vizsgált esetben hivatkozott a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának a véleménynyilvánítás szabadságára, a magánélethez való jogra és a megkülönböztetésmentességre vonatkozó rendelkezéseire a Facebook tartalomeltávolításai és fiókfelfüggesztései jogszerűségének és arányosságának értékeléséhez.⁴⁸ Szintén megjegyzendő, hogy a nemzetközi emberi jogi szabályok és elvek érvényesítése és felhasználása a Facebook által alkalmazott szabályok önkorlátozó végrehajtásának egyik legfontosabb eleme. Úgy vélem, hogy ez a pozitív önszabályozó hozzáállás nemcsak a Board döntéshozatalának gyakorlati szempontjai szempontjából, hanem az emberi jogi elvek globális megértése és fejlődése szempontjából is üdvözlendő.⁴⁹ Kiemelendő, hogy a Board a „Facebook-precedensek” meghatározásával és ajánlások kiadásával arra vonatkozóan, hogy a Facebooknak hogyan kell kezelnie bizonyos típusú tartalmakat, hozzájárulhat a véleménynyilvánítás szabadságára és más emberi jogi kérdésekre vonatkozó globális normák és szabványok

⁴¹ LENDVAI (2023a) i. m.

⁴² Oversight Board case no. case 2020-007-FB-FBR.

⁴³ Oversight Board case no. case 2021-001-FB-FBR.

⁴⁴ Oversight Board case no. case 2020-006-FB-FBR.

⁴⁵ Oversight Board case no. case 2021-015-FB-UA.

⁴⁶ HELFER–LAND i. m. 39–44.

⁴⁷ Ld. ehhez: LWIN (2020) i. m.

⁴⁸ LENDVAI (2023a) i. m.

⁴⁹ Ehhez ld. PAPP János Tamás: *A közösségi média szabályozása a demokratikus nyilvánosság védelmében*. Budapest, Wolters Kluwer, 2022. 231–237.

kialakításához.⁵⁰ Erre példaként állhat a Board nemrégiben hozott, Donald Trump volt amerikai elnök posztjának eltávolításáról szóló határozata, amely kiemelte a kontextuális elemzés fontosságát és annak szükségességét, hogy figyelembe kell venni a politikai beszédnek a demokratikus intézményekre és az emberi jogokra gyakorolt lehetséges hatását.⁵¹ Hasonlóan szignifikáns emberi jogi interpretációt eszközölt a FOB a Zwarte Piet-ügyben, ahol olyan határozatot hozott, amely alapos elemzést nyújtott a kulturális különbségek megkülönböztetéséről a közösségi normák érvényesítésével összefüggésben.⁵²

3. „Mi a baj az Oversight Boarddal?” – nyolc kiemelt probléma és megoldási javaslat egy hatékonyabb Facebook-bíróságért: átláthatóság és sokszínűség, illetve minden, ami közte van

Ebben a fejezetben nyolc olyan problémát vázolok fel, amelyeket a FOB-nak ajánlatos lenne szemrevételeznie, illetve megoldási javaslatokat nyújtania azért, hogy átláthatóbb, függetlenebb és kiemeltebb moderálási működést érjen el. Jelen fejezetet követően felvetendő a kérdés: mi lenne, ha a Boardot feloszlatná a Facebook, és értékelilehetőségnek a közösségi médiaplatformra és annak felhasználóira gyakorolt lehetséges hatásait? A nyolc fő probléma, amelyet a következőkben behatóan elemzek, a következők:

- (1) a Board korlátozottsága, értve ezalatt a korlátozott mandátumot,
- (2) az elszámoltathatóság hiánya,
- (3) a Board tagok diverzitásának hiánya és ehhez kapcsolódóan az ügyek kiválasztása tekintetében az elfogultság aggasztó lehetősége,
- (4) a korlátozott hatás és
- (5) a döntések, illetve a döntéshozatal korlátozott átláthatósága, továbbá
- (6) a szűkített hatáskör,
- (7) a Board mechanizmusait és működését érintő rendkívül kis mozgástér és
- (8) a Board függetlenségének polemikusan és ambivalens természete.

A fenti aggályok rendkívül szorosan kapcsolódnak egymáshoz, ezért, a problémák holisztikus megértésének fontosságát tovább hangsúlyozva, a kérdések között kereszt-referenciákat teszek.

⁵⁰ Evelyn DOUEK: The Oversight Board Moment You Should’ve Been Waiting For: Facebook Responds to the First Set of Decisions. *Lawfare*, 2021. február 26. <https://tinyurl.com/5n6vu2ym>

⁵¹ Ivana VUKČEVIĆ: Facebook Oversight Board’s Decision On The Indefinite Suspension Of Donald Trump’s Account. *Pravni Zapisi*, vol. 12., no. 1. (2021) 295–311.; Dawn Carla NUNZIATO: Protecting Free Speech and Due Process Values on Dominant Social Media Platforms. *Hastings Law Journal*, vol. 73, no. 5. (2021) 1255–1280.

⁵² LENDVAI Gergely Ferenc: Zwarte Piet a Facebook Oversight Board kontextusában – a Zwarte Piet és a kulturális különbségek értelmezése. *Arsboni*, 2023/3–4. 22–31.

3.1. Korlátozottság

Jelenleg a FOB kizárólag a Facebook által hozott tartalomeltávolítási döntésekkel kapcsolatos fellebbezések felülvizsgálatára korlátozódik.⁵³ Számos kutató aggodalmát fejezte ki amiatt, hogy a Board jogilag (értsd a Bylaws szabályzat miatt) nem képes felülvizsgálni vagy akár javaslatokat tenni a platform algoritmusaira, ajánlási folyamataira és mechanizmusaira vonatkozóan.⁵⁴ Ez a korlátozottság kétségkívül szembeütnő lehet egy olyan eset kapcsán, amely során az algoritmus hibás működés okozza a moderálási polémiát vagy az algoritmusok miatt adott felhasználó(k) jogellenes tartalommal találkoznak (vagyis az algoritmus működése miatt az érintett felhasználó illegális tartalmakat lát a Facebookon, függetlenül attól, hogy kereste volna az ilyen tartalmak megtekintésének lehetőségét). A FOB ebben az esetben nem tud semmilyen megelőző vagy átfogó döntést végrehajtani vagy tanácsot adni a Facebooknak a jobb algoritmikus teljesítmény és működés fejlesztésére. Ez jogi, technikai és gyakorlati aggályokat vet fel a platformszabályozással és az algoritmikus manipulációval⁵⁵ kapcsolatos kérdések tekintetében, mivel a FOB feladatköre leszűkül az egyedi, kiválasztott esetek felülvizsgálatára. E kulcsfontosságú kérdés alapjának további kibontása érdekében fontos ismételten kiemelni, hogy a tartalommoderálás kizárólag a FOB által folytatott eljárás által érintett ügy tartalmára és kontextusára vonatkozik (beleértve a képeket és videókat), nem érinti azonban az oldalneveket, URL-címeket vagy a felhasználók által generált alternatív tartalmak egyéb formáit, amelyek jogellenes tartalmat vagy gyűlöletbeszédet tartalmazhatnak. Példával egyszerűsítve a fentieket, ha egy Facebook-csoport testreszabott URL-neve antiszemita vagy rasszista szlogeneket vagy mottókat tartalmaz, a FOB-nak nincs hatásköre annak felülvizsgálatára.⁵⁶

Egy lehetséges és logikus megoldás lenne, ha a FOB mandátumát kiterjesztenék más kérdésekre is, például az algoritmikus átláthatóságra, az adatvédelemre és a felhasználói biztonságra, beleértve a holisztikus felülvizsgálati jogkört az összes lehetséges felhasználó által generált tartalom felügyeletére.

Ezt úgy lehetne elérni, hogy a Boardon belül különböző bizottságokat vagy munkacsoportokat hoznának létre, amelyek a platformirányítás különböző területeire szakosodnak. A specifikus témákban, diszciplínákban és szakterületeken járatos munkacsoportok így képesek lennének az algoritmusokat jogi, társadalmi, elméleti és akár technikai szempontból is felülvizsgálni és az algoritmusokkal kapcsolatban tanácsot adni. E megoldási javaslat természetéből adódóan a Facebook azt kockáztatja, hogy elveszíti az algoritmikus mechanizmusok feletti abszolút hatalmát, azonban a fent említett, az illegális tartalomajánlással és az adatvédelemmel kapcsolatos kritikus hangok mélyebb és alaposabb választ kapnának, amely immáron elismert és független szakértők kutatásán és véleményén alapulna.

⁵³ Facebook Oversight Board Charter.

⁵⁴ WONG–FLORIDI i. m.; PICKUP i. m.; NEUVONEN–SIRKKUNEN i. m.

⁵⁵ O’KANE i. m. 192–194.; PICKUP i. m. 9–15.

⁵⁶ DOUEK (2019) i. m 63.

3.2. Az elszámoltathatóság hiánya

Mivel a FOB független szerv, nincs közvetlen elszámoltathatósága a felhasználók, a joghatóságok vagy akár nemzeti vagy nemzetközi szervek felé. Ennek oka természetesen a Facebook, a Board és a felhasználók közötti szigorúan magánjogi viszony,⁵⁷ azonban a FOB döntésének fent említett terjedelmét és hatáskörét tekintve a Testület elszámoltathatósága alapvetően a platformot (Facebook) érinti, nem pedig a felhasználók milliárdjait, akik felett precedensértékű döntést hozhat. Ez a kérdés erősen aláássa a döntéshozatal hitelességét, vagy radikálisabb értelemben, a döntéshozás legitimitását.⁵⁸ A Board alapvetően demokratikus és jogi elszámoltathatóságot nélkülöző módon „uralkodik” potenciálisan milliárdok véleménynyilvánítási szabadság felett. Bár a felhasználók javasolhatnak tagokat a Boardba való felvételre, végsősoron a Trust dönti el, hogy ki választható vagy távolítható el Board tagként. E körben fontos kiemelni, hogy a Board összességében önkényesen és előreláthatóság nélkül választja ki ügyeit, és a felhasználóknak nincs joguk fellebbezni a FOB döntései ellen.⁵⁹ Ez az elszámoltathatósági kérdés bizalmi problémák szülőhelyévé válhat, amely abból ered, hogy a döntések ellen fellebbezni kívánó felhasználóknak semmilyen hatalmuk vagy befolyásuk nincs az ügyek felülvizsgálatára és a döntésekre. A fenti problémát más oldalról megközelítve: a pénzügyi háttér és az ahhoz kapcsolódó átláthatóság hiánya szintén jelentős kérdéseket vet fel mind a pártatlansággal, mind a függetlenséggel kapcsolatban. Az is feltételezhető, hogy bár a 2023 márciusáig felülvizsgált ügyek többségében a FOB felülbírált a Facebook eredeti tartalommoderálását, semmi nem utal arra, hogy a kiválasztott ügyek olyan kérdéseket és gyakran felvetett polémikiakat taglalnának, amelyeket a felhasználók többsége jelentősnek tarthatna.⁶⁰

Ennek a kritikus kérdésnek a megoldására egy vagy több független felügyeleti intézmény(ek) („megbízható felülvizsgálók vagy megbízható szakértők”) létrehozása jelenthetne megoldást. Ezek a szervek a Board felett működnének a demokratikus értékek, valamint az alkotmányos és emberi jogi jogszabályok érvényesítése érdekében. A digitális szolgáltatásokról szóló rendelet (DSA) által javasolt megbízható bejelentőkre vonatkozó szabályokhoz⁶¹ hasonlóan a különböző szakterületekről érkező megbízható szakértők, tényellenőrök, független civil szervezetek, valamint a marginalizált és kisebbségi csoportok képviselői státuszt kaphatnának a Board működésének felügyeletére. Kötelező erejű javaslatokat is tehetnének a döntéshozatali és végrehajtási elszámoltathatóság megoldására. Ez a megoldás alaposan és összességében sürölő-

⁵⁷ Márten SCHULTZ: Six Problems with Facebook's Oversight Board. Not enough contract law, too much human rights. In: Judit BAYER et al. (ed.): *Perspectives on Platform Regulation: Concepts and Models of Social Media Governance Across the Globe*. Baden-Baden, Nomos, 2021. 154–156.

⁵⁸ HELFER–LAND i. m. 46–50.

⁵⁹ Oversight Board Bylaws.

⁶⁰ Evelyn DOUEK: What Kind of Oversight Board Have You Given Us? *Chicago Law Review Online*, 2020 május, (2020).

⁶¹ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2065 rendelete (2022. október 19.) a digitális szolgáltatások egységes piacáról és a 2000/31/EK irányelv módosításáról (digitális szolgáltatásokról szóló rendelet), 2022. október 27., 56–57. o.

dásmentesen illeszkedne az Oversight Board alapfilozófiájába és narratívájába, amely a szakértelmet, az átláthatóságot és a független áttekintést helyezi előtérbe.⁶² A FOB szigorúbb jelentéstételi mechanizmust is létrehozhatna, amelyet a fentebb részletezett megbízható felülvizsgálók áttekinthetnének. A jelentések részletesen megvizsgálnák, hogyan és miért választanak ki bizonyos eseteket, valamint alaposabb felügyeletet biztosítanának a Facebook által hozott döntések végrehajtásának hatékonyságáról.

3.3. A sokszínűség hiánya és az elfogultság lehetősége

Az Oversight Board összetételét és döntéshozatali folyamatát különböző lehetséges elfogultságok, például földrajzi, ideológiai vagy kulturális elfogultságok befolyásolhatják.⁶³ Bár a Facebook azzal a kifejezett elképzeléssel hozta létre a FOB-ot, hogy a tagság és a szervezeti háttér sokszínű legyen,⁶⁴ a Board jelenleg minimálisan tükrözi ezt a filozófiát. Az Oversight Board Trust hat tagból áll; négy az Egyesült Államokból származik, egy az Egyesült Királyságból és egy dél-afrikai tag van.⁶⁵ A Board 23 jelenlegi tagja közül 6 származik az Egyesült Államokból, és bár a legfrissebb statisztikák szerint Indiában a legmagasabb a havi aktív felhasználószám a Facebookon, csupán egy tag származik Indiából.⁶⁶ A sokszínűség a tagok szakértelmének, illetve foglalkozásának tekintetében is limitált; a tagok túlnyomó többsége jogász, ügyvéd vagy jogi szakember. Kiemelendő, hogy az etnikai és szexuális kisebbségi csoportok alulreprezentáltak a tagok vonatkozásában.

Az emberi jogi bíróságokkal kapcsolatos analógiák kapcsán érdemes megjegyezni, hogy a nemzetközi emberi jogi bíróságok történelmileg elkülönültek a nemzeti és a regionális bíróságoktól,⁶⁷ és mivel az egyes bíróságok sajátosságai kialakultak, a FOB előtt nyitva állhat az a lehetőség, hogy egyfajta „regionális testületté” váljon. E tekintetben a regionális testületek kontinensek szerinti bontásban működhetnek, amely azt eredményezné, hogy a helyi (regionális) nyelvek, kulturális szokások, jogi és társadalmi összefüggések ismerete alapján megalapozottabb döntéseket lehetne hozni a területiális alapon illetékes ügyekben. Kiemelendő továbbá, hogy a regionális testületek sokkal több ügyet tudnának elbírálni, mint a FOB a jelenlegi formában. A sokszínűség kérdésének megoldására a másik lehetőség, hogy a Trust képzési és oktatási programokba proponál a tagok számára, annak érdekében, hogy tisztában legyenek saját lehetséges elfogultságaikkal, és képesek legyenek a döntéshozatali folyamatokban az elfogultságok felismerésére és mérséklésére. Az ilyen képzéseknek hangsúlyozniuk kell a kulturális kompetenciát, az empátiát és a különböző tapasztalatok és néző-

⁶² Vö.: Zahra TAKHSHID: Regulating Social Media in the Global South. *Journal of Entertainment and Technology Law*, vol. 24., no. 1., (2021) 2–55.

⁶³ WONG–FLORIDI i. m. 10–12.

⁶⁴ Facebook Oversight Board Charter.

⁶⁵ Oversight Board Trustees. <https://www.oversightboard.com/governance/>

⁶⁶ Meet the Board. *Oversight Board*, <https://www.oversightboard.com/meet-the-board/> ; Facebook statistics. *Statista*, 2023.05.08. <https://www.statista.com/topics/751/facebook/#dossier-chapter2>

⁶⁷ *Human Rights in the Administration of Justice*. New York–Genf, UN Publishing, 2003.

pontok iránti érzékenységet. Ez az oktatási szempont magában foglalja a fent említett kirekesztett és nem reprezentált csoportokkal kapcsolatos tudatosítást célzó oktatási kampányokat is.

3.4. Korlátozott hatás

A 3.2. fejezetben említett elszámoltathatóság hiányával szoros összefüggésben a másik kiemelendő probléma a döntések nagyobb, szélesebb, akár a Facebook kontextusán túlívelő hatásának hiánya.⁶⁸ Bár a FOB-ot a tartalommoderálásával kapcsolatos összetett és vitás kérdések lehetséges megoldásaként aposztrofálták, a Facebook moderálási mechanizmusaival kapcsolatban nem történt érdemi vagy lényegi változás. A FOB „mikroszkopikus” számú döntés hoz, emiatt működése nem okozhat jelentős változást a tartalommoderálásban – mindaddig, amíg a jelenlegi végrehajtási mechanizmusok változatlanok maradnak.⁶⁹ Szintén polemikus, hogy a FOB nem tudja valóban végrehajtani a döntéseit – ha a Facebook kitérne a FOB döntése elől, vagy akár radikálisabb értelemben teljesen figyelmen kívül hagyná azt, a Boardnak nincs eszköze arra, hogy érdemi nyomást gyakoroljon a platformra.⁷⁰ Ráadásul a Board végrehajtási hatáskörének hiánya azt is implikálja, hogy a döntései csak akkor hatékonyak, ha a Facebook úgy dönt, hogy betartja őket, amely aggasztó végrehajtási szakadékot teremt. E szakadék ugyanis végsősoron, alapjaiban véve annyit jelent, hogy a platform és a FOB közötti kapcsolat csak addig horizontális, amíg a Facebook diszkrecionális alapon úgy dönt, hogy ez horizontális legyen.

A hatásprobléma megoldására egy ambiciózus és egy gyakorlatias megoldást javasolok. Az ambiciózus javaslat a Facebook és a Board közötti alapvető kapcsolat holisztikus áttekintését vonná maga után, ahol a FOB kikényszeríthetné a döntések érvényesítését a vállalat bíróság elé vitelével vagy egy független közvetítői mechanizmusnak való alávetéssel. Természetesen ez a javaslat igen jelentős tökenöveléssel és a Facebook hatáskörének radikális csökkentésével is járna, ugyanakkor a hatás szempontjából mindenképpen pozitív lehetőség lenne. A gyakorlati javaslat a hatékonyabb szabályzatok kidolgozásában áll, amelyek garantálhatnák, hogy a vállalat minden döntést kövessen és figyelembe vegyen. E szabályzatok átültetésén keresztül egy produktív és a felhasználók szempontjából előnyös párbeszéd kezdődhetne a FOB és a platform között.

3.5. Az átláthatóság hiánya

Bár a Board igyekszik az átláthatóság zászlóshajója lenni a Facebook tartalommoderálásával kapcsolatban, lényegében ezt nem teszi meg. Az átláthatóság kérdését három különálló rész-problémára érdemes bontani: (1) a FOB tagjainak kiválasztása és kine-

⁶⁸ WONG–FLORIDI i. m. 9–10.

⁶⁹ GOSZTONYI Gergely: *Cenzúra Arisztoteléstől a Facebookig: A közösségi média tartalomszabályozási gyakorlatának komplexitása*. Budapest, Gondolat, 2022. 127–132.

⁷⁰ WONG–FLORIDI i. m. 9–10.

vezése átláthatóságára, (2) az eljárások átláthatóságára és (3) a belső működés átláthatóságára. Először is, ami az átláthatóság hiányát illeti a tagok kiválasztása és kinevezése tekintetében, ismét meg kell jegyezni, hogy a végső döntéseket kizárólag a Trust tagjai hozzák meg. A pénzügyi kérdéseket és a sokszínűséggel kapcsolatos aggályokat figyelembe véve a tagok kiválasztására, kinevezésére és eltávolítására vonatkozó abszolút hatalom riasztó átláthatósági hiányosságokat okoz. Másodszor, a döntéshozatali folyamat részletes magyarázata általában hiányzik a döntéshozatal átláthatóságára vonatkozó végleges határozatokból. Azt is meg kell jegyezni, hogy a döntéshozó tagok nevét soha nem hozzák nyilvánosságra, és a kisebbségi vélemények névtelenek. A döntéshozatali átláthatóság hiánya megnehezítheti a felhasználók számára a Board érvelésének megértését, és alááshatja a döntések hitelességét. Harmadszor, ami a belső működés átláthatóságát illeti, jelenleg nincs hivatalos vagy kötelező érvényű dokumentum vagy jelentés, amely bemutatná a Board finanszírozását vagy személyi összetételét, amely szintén nagymértékben hátráltatja és visszaveti az átláthatóságát képét mind a Board státuszának, mind működésének tekintetében.

A három problémára három hatásos megoldást proponálok. A tagok kiválasztásának átláthatóságának növelése érdekében a Trust részletes tájékoztatást vagy dokumentációt adhatna a kritériumokról és a kinevezési folyamatról. A döntéshozatallal kapcsolatos átláthatósági probléma megoldása érdekében a FOB-nak nyilvánosságra kell hoznia a döntést hozó tagok személyazonosságát, és részletes magyarázatot kell adnia a bíráló tagok főbb érveiről, valamint a kisebbségi véleményekről. Végül a belső működés átláthatóságával kapcsolatos problémák megoldásának egy nyilvánvaló – de meglehetősen valószínűtlen – forgatókönyve a Board személyi állományának, költségvetésének és működési költségeinek részletes dokumentálása.⁷¹ Jelen állás szerint, mint fentebb említésre került, ez valószínűtlen, mivel a Trust eddig nem volt hajlandó felfedni az igazgatótanács pénzügyi hátterét.

3.6. A hatáskörök szűk köre

A Board alapvető problémája, amelyet számos kutató is többször kiemel, a korlátozott hatáskör.⁷² E korlátozott hatáskör magával vonja a 3.1–3.5. szakaszokban említett tartalmi kérdéseket, mint például az algoritmusok vagy akár a mesterséges intelligencia alapú tartalommoderálási mechanizmusok felülvizsgálatának képtelensége és a joghatósági kérdések. Felmerül a kérdés: miért csak és kizárólag Facebook ügyeket tárgyalhat a FOB, ha a Meta Platforms tulajdonában van a legnagyobb közösségi média- és csevegőplatformok többsége, így a Facebook mellett az Instagram vagy a WhatsApp is? Ami az utóbbit illeti, a csevegőplatform statisztikai aspektusból nézve messze a legnagyobb messenger-alkalmazás kétmilliárd aktív havi felhasználóval, amelyet a WeChat követ „csak” 1,2 milliárd felhasználóval.⁷³ A FOB azonban nem rendelkezik

⁷¹ DOUEK (2020) i. m.

⁷² WONG–FLORIDI i. m. 9.; PICKUP i. m. 11–12.

⁷³ Whatsapp statistics. *Statista*, 2023. május 10., <https://www.statista.com/topics/2018/whatsapp/>

semmilyen ellenőrzéssel vagy kapcsolattal a messenger-platform vonatkozásában, beleértve annak felhasználóit.⁷⁴

Az Oversight Board hatáskörének kezelésére kézenfekvőnek tűnő megoldásként javasolható a Board hatáskörének kiterjesztése más, a Meta alá tartozó közösségi médiaplatformokra. Ez magában foglalhatná más szervezetekkel és érdekelt felekkel való kooperatív partnerséget akár azzal a cézzel is, hogy a szabályozás és a platformpolitikák egységesek és harmonizáltak legyenek az érintett felületeken.

3.7. Hozzáférhetőség

Talán a leglényegesebb probléma a hozzáférhetőség rendkívüli korlátozottsága. A Testület által közzétett negyedéves jelentések szerint negyedévente közel 200 000 jogorvoslat iránti kérelmet nyújtanak be a FOB-hoz.⁷⁵ Megdöbbentő azonban, hogy ehhez a nagyságrendileg kiemelkedő számú bejelentésszámhoz képest a Testület negyedévente három-öt határozatot hoz. A megdöbbentő eltérés szemléltetésére javasolt, hogy maradjunk a számok tagadhatatlan tényyszerűségénél. Ha a negyedéves átlagszámokat vesszük figyelembe, akkor az összes fellebbezés 0,000025%-át vizsgálják felül. Ez azt jelenti, hogy az embernek nagyobb esélye van arra, hogy a pókerasztalnál royal flush leosztást kapjon, és valamivel pechesebbnek kell lennie ahhoz, hogy villámcsapás érje (0,000001%, a pesszimistább becslések szerint). Az elérhetőségi problémát számos tényező okozza. Amint a 3.3. szakaszban említésre került, az egyik fő tényező a nyelvi diverzitás hiánya a jelenlegi kontextusban. Bár a Facebook – a FOB döntései nyomán – pozitív erőfeszítést tett, amikor úgy döntött, hogy lefordítja a Közösségi irányelveket számos dél-ázsiai nyelvre, amely lehetővé tette, hogy mintegy 400 millió felhasználó megismerhesse a vállalat irányelveit, még mindig riasztóan sok az olyan nyelv, amelyekre egyelőre a Facebook szabályzatokat nem fordították le, ezért ezek a felhasználók más nyelvű (főként angol) dokumentumokból kénytelen tájékozódni.⁷⁶

A fenti szakaszból egy másik problémára is lehet következtetni. A hozzáférés hiánya értelmezhető technikai szempontból is: a tagok hiánya miatt nem tud több esetet felülvizsgálni a FOB. Ebben az értelemben konstruktív megvalósítás volt a gyorsított felülvizsgálat bevezetése, azonban kétségtelenül problémásnak hathat, hogy több évbe telt, mire felismerte a Facebook, hogy a nagyobb számú ügyhalmaz gyorsabb ütemben történő felülvizsgálatára kiemelkedően nagy szükség van és ehhez új eljárási mechanizmusok implementálása szükséges.⁷⁷

⁷⁴ KLONICK (2020) i. m. 2483.

⁷⁵ Oversight Board Q4 2022 Transparency Report.

⁷⁶ Maggie FICK – Paresh DAVE: Facebook's flood of languages leave it struggling to monitor content. *Reuters*, 2019. április 23., <https://www.reuters.com/article/us-facebook-languages-insight-idUSKCN1RZ0DW>

⁷⁷ Facebook Oversight Board (2023) i. m.

3.8. Függetlenség

A következőkben, gyakorlatilag szintetizálva és referálva a fenti hét polémiára, a Board függetlenségének ambivalens jellegére hívom fel a figyelmet. A függetlenség kérdését két szemszögből érdemes megközelíteni: (1) tagok kinevezésének átláthatatlansága és (2) a finanszírozási forma és a pénzügyi függőség kérdése.

A (1) tagok kinevezésének tekintetében fentebb említésre került, illetve a Board 2023. áprilisi híreiből is kiderül,⁷⁸ hogy az első tagok – azaz 17 tag – kinevezése során a Meta javasolt személyeket a Boardba. Ugyan a Board legfrissebb hírei szerint a Meta 2023 áprilisától kezdve „kivonul” a tagok nevezése és választása kapcsán, azaz ez a feladatkör innentől kezdve teljes egészében a Board hatáskörévé válik, kérdéses, hogy az eddigi gyakorlat és státusz függetlenségét mennyiben befolyásolta, illetve befolyásolhatta a Meta.⁷⁹ E kérdésesség feloldására és tulajdonképpeni megoldására alakult meg a Citizens nevű civil szervezet által alapított „The Real Oversight Board” („az igazi Oversight Board”, a továbbiakban: „TROB”), amely teljes mértékben független a Metától és annak bármilyen affiliációjától.⁸⁰ A TROB élesen bírálja a FOB működését és kialakítását, ideértve a FOB függetlenségét is.

A függetlenség polémiájának másik aspektusa a pénzügyi függetlenség zavaros értelmezése. Kérdés ugyanis: mennyiben független egy szerv, amelyet egy vállalat hoz létre a saját tevékenységének monitorozására, amelybe a nevezett vállalat maga delegál tagokat, továbbá amelynek működésére 130 millió amerikai dollárt biztosít a cég? A pénzügyi függőség potenciális befolyásolási kockázatot jelent, mivel ezáltal a platformok közvetett nyomást gyakorolhatnak a Boardra azáltal, hogy gyakorlatilag megszabják annak teljes költségvetését.⁸¹ Egy ilyen finanszírozási struktúra kétségeket ébreszthet a Board autonóm egységként való működésével kapcsolatban, és sebezhetővé teszi a külső nyomásgyakorlással szemben, ami veszélyezteti a szabályozó testület hatékonyságát.

A megoldási javaslat terén e helyütt a Board, ahogy fentebb említettem, maga is intézkedik azzal, hogy többé nem lesz befolyása a Metának a tagok szelekciójára. Ugyanakkor két aggályra fontos rávilágítani. Egyfelől érdekes helyzetet teremt, hogy a FOB miért csak három évvel az alakulása után implementálta ezt az új rendelkezést, a fenti új szabályozás alapján percipálva, hogy a Board függetlensége megkérdőjelezhető.⁸² Másfelől kétségeket vet fel a fenti szabály mellett elfogadott legújabb rendelkezés is, amely szerint az eredetileg 40 főre tervezett Board nem megfelelő, ezért a Meta jóváhagyásával a FOB úgy döntött, hogy „gyakorlati szempontból 26 fő az az optimális létszám”.⁸³ Mindemellett megemlíthető az is, hogy a Meta által delegált tagok tagsá-

⁷⁸ Updates on Oversight Board membership. 2023. április 5., <https://tinyurl.com/3c8ub9un>

⁷⁹ Uo.

⁸⁰ The Real Oversight Board. <https://the-citizens.com/campaign/real-facebook-oversight-board/>

⁸¹ Vö. WONG–FLORIDI i. m. 4.

⁸² Andrew MORSE – Queenie WONG: Facebook says it can't keep up with oversight board's recommendations. *CNET*, 2021. november 9., <https://tinyurl.com/mt87zpkb>

⁸³ Updates on Oversight Board membership. 2023. április 5., <https://tinyurl.com/3c8ub9un>

gát egyidőben a fenti döntésekkel meghosszabbították 3 évvel,⁸⁴ ennek értelmében a Board által immáron függetlenül választott tagok a következő években technikai szempontokból véve egészen biztosan kisebbségben lesznek a nem függetlenül választott tagokkal szemben.

4. Egy alternatív megközelítés: mi történne, ha az Oversight Board megszűnne?

E helyütt egy másik, bizonyos értelemben szélsőséges alternatívát is be kívánok mutatni a fenti szakaszokban felvázolt aggályok kapcsán. Mi lenne, ha a Facebook figyelmen kívül hagyná a Board fejlesztésére vonatkozó proaktív megoldásokat, és a FOB jövőjét illetően egészen más utat választana? Mi történne, ha a Felügyeleti Testület „feloszlana”?

A felhasználókra és a platformokra gyakorolt lehetséges következményekről csak találgatni lehet, azonban néhány elképzelhető eshetőséget mindenképpen meg kell említeni. Globális szempontból nézve nem lenne független testület, amely felülvizsgálná a Facebook által hozott tartalommoderálási döntéseket, amely az átláthatóság és a felhasználók és a platformok közötti kapcsolat iránti bizalom drámai csökkenéséhez vezethetne.⁸⁵ Pénzügyi szempontból a platformot bizalmatlanság érhetné, és elveszíthetné a régi és új felhasználók elkötelezettségét. A felhasználók számára a tartalommoderálásnak nem lenne felügyelete, ami azt jelenti, hogy a szisztematikus és folyamatosan előforduló mesterséges intelligencia és emberi tartalommoderálási hibák ellen nem lehetne élni egy *ultima ratio* felülvizsgálati eljárással. Ez szintén meghatározó tényező lehet a véleménynyilvánítás szabadsága és a dermesztő hatás (*chilling effect*) szempontjából. Erre példaként szolgálhat a Knin-karikatúra esete, ahol emberi moderátorok tucatjainak nem sikerült helyesen értelmeznie egy satirikus karikatúrán keresztül ábrázolt, a szerbek elleni etnikai gyűlöletre vonatkozó, mélyen gyűlöletkel tő, idegengyűlölő és diszkriminatív tartalmat, felhasználók ezrei maradtak hatékony jogorvoslat nélkül a burjánzó gyűlöletbeszéddel szemben.⁸⁶ Jogi szempontból a Board feloszlása a platform részéről a jelenlegi jogi és szabályozási tendenciákkal ellentétes lépést is jelent.⁸⁷ A digitális szolgáltatásokról szóló rendeletet ismét idézve: az európai szabályozás hangsúlyozza⁸⁸mit? és egyértelmű és pontos mechanizmusokat hoz létre az alternatív döntéshozatalhoz kapcsolódóan.⁸⁸ Az innovatív felügyeleti mechanizmus derogálása következésképpen nemcsak a platform és a felhasználók számára lenne káros, hanem a peren kívüli (alternatív) vitarendezésre vonatkozó szabályozással és megoldásokkal kapcsolatos erős rosszallásról is tanúskodna.⁸⁹

⁸⁴ Uo.

⁸⁵ WONG–FLORIDI i. m. 20–21.

⁸⁶ Oversight Board case no. 2022-001-FB-UA.

⁸⁷ Ld. Niva ELKIN–KOREN–Maayan PEREL: Separation of Functions for AI: Restraining Speech Regulation by Online Platforms. *Lewis & Clark Law Review*, vol. 24., no. 3. (2020) 857–898.

⁸⁸ Digital Services Act, 54–56. o.

⁸⁹ Daniel HOLZNAGEL: A Self-Regulatory Race to the Bottom through Out-of-Court Dispute Settlement in the Digital Services Act. *Verfassung*, 2022. március 16., <https://tinyurl.com/3jrej85>

5. Következtetés

Jelen tanulmány átfogó áttekintést nyújtott a FOB mechanizmusainak, szerkezetének, státuszának és működésének értékelésével kapcsolatos főbb kérdésekről. Alternatív perspektívaként a FOB felosztatását is felvázoltam, ideértve ennek lehetséges – és többnyire negatív – következményeit is. A FOB természeténél fogva korlátozott, mind a státusz, mind a hatás szintje tekintetében. Hangsúlyozni kell azonban, hogy az a kezdeményezés, hogy a platform irányítását, a tartalommoderálását és a felhasználókkal kapcsolatos kérdéseket egy független szakértői testület létrehozásával közelítsék meg, gyümölcsöző és előnyös módja a megfelelő, felhasználóorientált platformhasználati élmény kialakításának. Bár a fentiekben részletezettek szerint a FOB még mindig alapvető elszámoltathatósági, hitelességi és legitimitási hiányosságoktól szenved, a tanulmány kiemelte a független, szakértelemmel rendelkező, szakértelemre épülő, pénzügyi és ideológiai szempontból független alapon finanszírozott felülvizsgálati testület fontosságát és jelentőségét. Továbbá, ha a javaslatokat a FOB kontextusában vizsgálnák meg, a Facebookon nagyobb biztonságot és védelmet élvezne a véleménynyilvánítás szabadsága és más szabadságjogok.

